

CONDIȚII ȘI FACTORI DE CREȘTERE A EFICIENȚEI PROCESULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Lidia COJOCARU

Catedra Limbi Germanice

This article presents the factors that encourage the growth of the teaching process efficiency. In order to have an efficient didactic process, it is necessary to have serious teachers and hard working students. Anyway, the teachers are considered to be more responsible for this because they are conscious of what they have to achieve. An intelligent, well-informed and open-minded teacher who possesses a critical thinking and who is able to build a democratic relationship with his students and who is able to have a good communication with them will succeed in doing this. Other factors that contribute to a successful didactic process are: good pedagogical and curricular projects, efficient pedagogical methods, logical and coherent activities, good attendance and hard work.

Procesul de învățământ reprezintă un ansamblu complex de finalități educaționale prin care se ghidează, orientează și reglează un sistem de valori conștientizate. Sistemele de valori educaționale, care se metamorfozează în finalitățile educației, nu au un caracter spontan și voluntarist, ci sunt expresii ale unor determinări istorice, socioculturale și chiar individuale, precum sunt maturitatea și experiența cadrului didactic, amploarea și profunzimea intereselor educaților. Există o diferență majoră între educator și educat care constă în faptul că „...primul este conștient asupra finalităților educaționale, pe când al doilea nu întrezărește scopul decât în mod confuz și aspiră spre el în mod parțial inconștient” [1, p.311]. Astfel, eficiența procesului de învățământ depinde, într-o mare măsură, de educator, pentru că el știe unde trebuie să ajungă, el este conștient și sigur de scopul propus și de aspirațiile educaționale. Astfel un prim pas spre succesul educațional este de a proiecta traiectoria de parcurs și de a identifica cele mai bune mijloace pentru atingerea scopului și a introduce în realitatea educațională activități care vor contribui la realizarea finalităților educaționale propuse. În fond, aceasta vizează educatorul, pentru că eficientizarea acțiunii propriu-zise reprezintă o consecință a intenției lui. „Un eveniment voit întotdeauna, notează Kotarbinski, constituie un scop pentru autor numai dacă el depune un efort pentru ca evenimentul respectiv să se producă” [2, p.66]. Predarea devine eficientă dacă prin motivația creată elevilor/studentilor le stimulează învățarea, iar prin evaluarea performanțelor se realizează optimizarea predării și învățării. Pentru o delimitare clară a factorilor care contribuie direct la eficientizarea procesului de învățământ se evidențiază:

1. Proiectarea curriculară și pedagogică, fiind o acțiune de orientare și pregătire a activității instructiv-educative. În acest scop, ea trebuie realizată respectând anumite etape și operații integrate în programul de instruire.

2. Realizarea coerenței componentelor procesului educațional, adică legătura strânsă dintre obiective și conținut, care împreună determină forma de organizare (tipul de lecție), strategia didactică necesară, metodele și mijloacele de învățământ, formele de predare, învățare și evaluare, mijloacele de învățământ și locul folosirii lor, precum și instrumentele de evaluare a rezultatelor.

3. Calitatea factorilor umani, care include competențele științifice de specializare ale profesorului, aptitudinile sale psihopedagogice și metodice, conștiința profesională, receptivitatea față de nou. Tot în această direcție au influență și calitățile intelectuale ale elevilor, frecvența la cursuri, pregătirea sistematică a temelor, seriozitatea în realizarea scopurilor și idealului de viață, folosirea unor metode raționale de învățare.

4. Gradul de organizare a activității instructiv-educative, concretizat într-un management educațional modern, planificări, proiecte didactice de predare-învățare-evaluare bine alcătuite, respectând cerințele pedagogice.

5. Calitatea vieții școlare sau universitare, se manifestă în activități cu caracter creativ, în ordine, disciplină, curățenie și într-o bază didactică modernă.

După cum a fost menționat anterior, un rol de bază în eficientizarea procesului de învățământ îl are profesorul. Pe lângă faptul că cadrul didactic trebuie să fie bine informat cu conținuturile predate, să posede o cultură generală care să-i ofere noi direcții de gândire și de acțiune și să fie receptiv la tot ce apare nou în domeniul său, profesorul trebuie să mai posede și o serie de calități și trăsături de caracter care încrustează o amprentă benefică în procesul de predare și care contribuie la atingerea succesului profesional. O calitate

importantă este umanismul, manifestat în sensibilitatea față de problemele tinerilor, în dorința de a-i ajuta să se formeze ca personalități puternice și creatoare. La fel de importantă este și responsabilitatea socială, bazată pe convingerea că în învățământ, îndeosebi în cel universitar și profesional, se formează cadrele necesare în toate sectoarele de activitate, precum și empatia, manifestată în capacitatea de a sesiza și a înțelege problemele și nevoile studenților/elevilor, de identificare și trăire afectivă a trebuințelor și aspirațiilor acestora, capacitatea de a transpune în situația altora și de a lua decizii. Un profesor conștiincios, devotat și care percepe simțul datoriei, echilibrat, mobil și care își cultivează continuu optimismul pedagogic va reuși întotdeauna să realizeze finalitățile educaționale și să contribuie nemijlocit la optimizarea procesului educativ. I. Bontaș menționează „... aptitudinea psihopedagogică este o structură psihică complexă cu un grad înalt de organizare a unor calități și competențe necesare profesorului pentru a obține rezultate superioare în activitatea instructiv-educativă” [3, p.24].

Aptitudinea psihopedagogică atât de necesară pentru creșterea eficienței procesului de învățământ se bazează pe un ansamblu de competențe posedate de cadrul didactic. Potrivit lui Bontaș, competențele strict necesare pentru un pedagog sunt:

a) *intelența*, ca instrument de cunoaștere, înțelegere, invenție și reușită în rezolvarea problemelor sau a situațiilor educaționale și de instruire;

b) *memoria*, manifestată în rapiditatea întipăririi și stocării informațiilor, în recunoașterea și reproducerea acestora într-o formă selectivă;

c) *capacitatea de comunicare*, manifestată în:

- fluența vorbirii (bogăția vocabularului);
- fluența asociativă (asociația rapidă a ideilor);
- fluența ideatională sau curgerea logică a ideilor;
- fluența expresivă sau vorbire cu atribute estetice;
- încărcătură emoțională (mesaj ectosemantic);

d) *gândirea logică*, sistematizată și divergentă, care oferă posibilitatea analizei unei probleme din mai multe unghiuri, găsind mai multe soluții de rezolvare și adoptând-o pe cea mai eficientă;

e) *spiritul de observare* dezvoltat, curiozitatea științifică și inițiativă;

f) *imaginația constructivă*, necesară depășirii tehnicii didactice sau educaționale, care trebuie să facă din lecții și din activitățile educative un act de creație, cu deschidere spre problemele vieții;

g) *atenția concentrată, dar și distributivă*, cel puțin în patru direcții: conținutul comunicării, forma expunerii, ritmul vorbirii adecvat auditoriului și reacția acestuia la mesajul didactic prezentat;

h) *dicția*: pronunțarea corectă și clară a cuvintelor, accente logice pe ideile de bază și scurte pauze psihologice, pentru a sublinia esențialul [4, p.72].

Nu mai puțin importantă în creșterea eficienței procesului de învățământ este și aptitudinea didactică a pedagogului care constă în capacitatea de proiectare didactică, de studiere și folosire a resurselor materiale și umane, de elaborare a planificărilor materiei de învățământ și a proiectelor didactice, capacitatea de cooperare și creare a relațiilor de simpatie, de încredere și respect între el și studenți/elevi. Aceasta facilitează confruntarea academică a ideilor și a concepțiilor și creează o atmosferă afectivă care are un impact pozitiv asupra procesului didactic. Este necesar a descifra notele dominante ale personalității educaților, a înțelege și a identifica motivele care îi determină să acționeze într-un mod sau altul și a lua măsuri de prevenire a unor comportamente nedorite. Astfel, tactul pedagogic, manifestat în empatie, echilibru sufletesc, răbdare, perseverență, fermitate, stăpânire de sine, spirit de justiție și apreciere contribuie la rezultatele mult așteptate ale tuturor pedagogilor. Este adevărat că există și o anumită vocație pentru profesiunea de cadru didactic, dar s-a dovedit că marea majoritate a acestor calități și aptitudini pedagogice se formează în practică, prin crearea și rezolvarea situațiilor de instruire și educaționale.

V. Guțu menționează: „Dincolo de conținuturile concrete care se transmit în activitatea didactică, va fi foarte important tipul de interacțiune care se va statornici între educator și educați, precum și atitudinea profesorului în relaționare...” [5, p.38]. Desigur, în realitate, raportul invocat este oarecum dezechilibrat, asimetric din rațiuni obiective (diferența de vârstă, de cumul experiențial, de statut social, de capital cultural etc.). Diferențele există în mod evident, dar ele nu trebuie să devină motiv de depreciere, infatuare și de impunere a propriei persoane, de exercitare a autoritarismului. Pornind de la locul profesorului în conducerea și dirijarea proceselor educative, de la gradul său de implicare în aceste procese, se pot deduce trei tipuri de

relații: de tip *democrat*, care privilegiază cooperarea dintre educator și educat. Acest tip de relație actualizează un raport optim între directivitate și libertate. Profesorul nu se retrage din activitate, nu-și diminuează prerogativele, el e mereu prezent, doar că este ajutat și complementat de studenți/elevi. Relația de tipul *laisse-faire*, în care domină interesele și dorințele educaților, profesorul subordonându-se în favoarea acestor determinări. Activitatea profesorului se va retrage, acesta fiind un simplu supraveghetor și însoțitor al inițiativelor educaților. Relația de tip *autocratic*, în care profesorul este actantul principal, aproape exclusiv, al relației didactice. Raportul este viciat prin unidirecționalitatea lui: doar profesorul comunică, de la el emerg ideile, părerile, valorile, lui îi revine inițiativa comunicării, el are întotdeauna dreptate (magister dixit).

Făcând o analiză a acestor trei tipuri de relații educaționale existente, s-a ajuns la concluzia că relația de tip democrat este cea mai eficientă, întrucât relația de tip *laisse-faire* contribuie la o fetișizare a raportului profesor/student/elev, la o disimetrie exagerată care poate cauza un mare haos, iar în relația de tip autocratic întreg travaliul didactic este denaturat: educația devine un proces de memorare mecanică, de ascultare și receptare pasivă, o strategie de formare a conformismului. Este blamată exprimarea liberă, cercetarea independentă, afirmarea pleneră a personalității. Bazându-și toată activitatea pe impunerea unei autorități forțate, aceasta degenează într-o formă de autoritarism, malefică oricărui parcurs de formare.

Astfel, o relație de tip democratic, bazată pe cooperare, o comunicare eficientă, bazată pe o interacțiune de tip feed-back contribuie la creșterea sporită a eficienței procesului de învățământ. Nu în ultimul rând se încadrează și aptitudinile psihopedagogice, didactice, educaționale și organizatorice ale cadrelor didactice, precum și amploarea și profunzimea intereselor educaților. Ansamblul acestor factori, presupuși a fi de maximă intensitate, garantează calitatea și sporirea nesăbuită a procesului de învățământ.

Referințe:

1. Hubert D. Dimensiuni psiho-sociale ale profesorului. - Timișoara, 1994.
2. Kotarbinski T. Ideologii didactice. - Iasi, 1992.
3. Bontaș I. Pedagogie. - București, 1998.
4. Neculau A. Pedagogie. - București, 1997.

Bibliografie:

1. Cosmovici S. Didactică. - Iași, 1996.
2. Drăgan I. Tratat de pedagogie. - Timișoara, 1996.
3. Golu M. Bazele pedagogiei. - București, 2005.
4. Guțu V. Teoria și metodologia Instruirii. - Chișinău, 2003.
5. Sălăvăstru D. Educabilitate. - Iași, 2002.
6. Stoica M. Pedagogie și Psihologie. - Craiova 2002.

Prezentat la 23.04.2010